

ALEXANDREIA TROAS (ANTİGONİA)

M. Ali TAŞCI*

Alexandreia Troas¹, Çanakkale ili Ezine ilçesi, Geyikli bucağına bağlı Dalyan Köyünün bugünkü sınırları içerisinde yer alır (Harita 1). Odunluk İskelesi'nin 3 km. kadar güneyindeki kente, kuzeyden Bergaz-Geyikli, güneyden ise Kemalli-Körüktaş-İlca karayoluyla ulaşılabilir. Ayrıca, hem Çanakkale yönünden güneye doğru, hem de Ayvacık'tan sahile inip kuzeye doğru devam eden sahil yollarıyla da Alexandreia Troas'a varılabilir.

Kent, deniz seviyesinden yukarıya doğru meyilli, suni liman havzasını içine alan, tepeyi kuşatarak 400 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Pir-i Reis'in "Kitab-ı Bahriye"sinde geçen "Eski İstanbul" veya "Eski İstanbolluk" adı, bugün de yörede kullanılmaktadır. Yine Pir-i Reis'in belirttiğine göre Yunanlılar tarafından önceleri "Troy" olarak bilinen kent, daha eskiden de Miletlilerce "Troas" veya "Troad" olarak adlandırılmaktaydı². İlk Seyyahların araştırmalarında da kent "Troy" olarak geçmektedir³.

Ege'de bir ada olan antik "Tenedos"un (Bozcaada) karşısında, denize bakan sahilde yer alan Alexandreia Troas'ın, kuzeyinde Akhaion-Akhileion, doğusunda Neandreia-Kebrenea-Skepsis, güneyinde Colonia -Larissa'dan başka birçok antik kent'le Assos yer alırken, batısında Ege Denizi ve Tenedos adası bulunmaktadır⁴. Bu bölgede limanıyla ün salan kent, antik çağda civar kentlerle ve Marmara-Ege ve Akdeniz'in kıyı şehirleriyle denizden bağlantılı; karadan da bu bölgeyi dolaşan karayolu ağının kavşak noktası durumundaydı.

Tarihçe:

Alexandreia Troas, küçük Asya ve Makedonya arasındaki siyasi ve ticari ilişkileri güçlendirmek ve geliştirmek için Büyük İskender'in

* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Generallerinden Antigonos tarafından “Sigia” adlı küçük bir köyün yerine “Antigonia” adıyla İ.Ö. 310 yılında kurulmuştur⁵.

Bu tarihten hemen sonra Lysimakhos⁶ tarafından büyük İskender’in anısını yaşatmak amacıyla ismi değiştirilen kente “Alexandreia Troas” (Troas İskenderiyesi) adı verilir⁷.

Kuruluşundan itibaren Lysimakhos’un kente büyük ilgi gösterdiği bildirilmektedir. Lysimakhos şehrin büyümesi ve gelişmesini sağlamak amacıyla yukarı Menderes vadisindeki Kebrene-Skepsis, güneydeki kıyı kentlerinden Colonia-Larissa-Hamaksitos halklarını Alexandreia Troas’a yerleştirir⁸. Bunun sonucunda kent kısa zamanda Troas’ın önemli bir ticaret merkezi durumuna gelerek bir anlamda bölgenin başkenti halini almıştır. Alexandreia Troas, Lysimakhos zamanında sahip olduğu toprakları Hellenistik Dönemin sonuna kadar korumuştur.

Romanın Cumhuriyet döneminde Suriye Kralı Antiokhos’a karşı yapılan savaşlarda Roma’ya bağlı kalarak Romalılar’ın gözdesi olan kente⁹ bütün İtalya şehirlerinin sahip olduğu ayrıcalıklar tanınmış ve Alexandreia Troas, Roma Çağında Anadolu’nun en parlak ve ileri şehirlerinden biri durumuna gelmiştir¹⁰. Strabon, Alexandreia Troas’ın önemli bir Roma kolonisi olmasının yanında, dünyanın sayılı kentlerinden biri olduğunu belirtir¹¹. Ceasar zamanında (İ.Ö. 1 y.y) kente büyük ilgi gösterilmiş hatta, Alexandreia Troas’ın Anadolu’daki Roma topraklarının başkenti yapılması bile düşünülmüştür¹². İmparator Augustus zamanında (İ.Ö.27-İ.S.14) kente, “Colonia-Augusta Troas” (Augustus’un Troas’daki Alexandreia kolonisi) adı verilmiştir¹³. Yine Roma İmparatorlarından Hadrian’da (İ.S. 117-138) Alexandreia Troas’a özel bir ilgi göstermiş ve bölgenin merkezi konumundaki kentin yapılanmasına yönelik yardımlarda bulunmuştur¹⁴. Bu dönemde bölge valisi olan Herodes Atticus yöneticiliği sırasında, şehirde bir çok hamam ve sarnıçlar yaptırmıştır¹⁵. Kent, Antiochos zamanında Seleukoslara bağlı iken¹⁶ Bizans çağında piskoposluk merkezi durumuna gelmiştir¹⁷. Ancak

bugün erken Hristiyanlıktan sonraki döneme ait önemli bir kalıntıya rastlanılmamaktadır. Antik kaynakların övgüyle söz ettiği Hellenistik zenginliğe karşı, J.M.Cook, kentte asıl yapılaşmanın Augustus döneminde başladığını söyler¹⁸. Hellenistik kent, Roma Dönemi'nin zenginliği altında ezilmiştir. Günümüzde Bizanslılara ait kalıntılar azdır ve hiç bir kilise kalıntısı da bulunmamaktadır. Buna karşın Texier, burasının erken Hristiyanlık Dönemi'nde önemli bir merkez olduğunu, İzmit metropolitliğine bağlı piskoposluk merkezi "Skemender" şehrinin bu ovada yer aldığını ve Piskopos Antemios'un Assos'ta bir kilise yaptırarak burada yaşadığını belirtir¹⁹. Erken Hristiyanlık çağında kentin önemine karşın bu tarihten sonra yerleşimin olmaması nedeniyle , kentin uzun bir süre kullanım görmediği sonucuna varılır.

17. y.y.'da Anadolu'daki bir çok antik kentte olduğu gibi Alexandria Troas'da da yıkım dönemi başlar. Osmanlı Sultanı IV. Mehmet, İstanbul'daki Valide Sultan Camii'nin yapımında kullanılmak üzere Alexandria Troas'dan büyük miktarda mermer malzemeyi İstanbul'a getirtmiştir²⁰. Stochove²¹, İstanbul'daki bir çok yapının yanısıra Sultan Ahmet Caminin yapımında kullanılmak üzere malzeme taşıyan ve günlük buraya gelip giden iki gemiden bahseder. İstanbul'a götürülenlerden başka bir çok mermer'de Bozcaada'ya ve başka yerlere taşınmıştır. Bu yağmacılar arasında Avrupalı gezgin ve gemiciler de vardı. Bunlar özellikle gemilerle yurt dışına süslemeli mermerleri götürmüşlerdir²².

Kentin deniz kenarında yer alması kalıntıların kolayca başka yerlere aktarılmasına sebep olmu tur. 19 y.y'dan sonra Alexandria Troas tamamen kendi kaderine terk edilmiştir. Günümüzde "Kestanbol" Kaplıcaları" olarak bilinen şifalı suları ile kent, bir şifa yurdu görünümündedir.

İlk Araştırmalar :

Alexandria Troas'ı en erken ziyaret edenlerden birisi 16 y.y'da buraya gelen Pierre Belon'dur²³. Daha sonra kent, Piseter ve Dellavale tarafından incelenmiştir²⁴. Bu iki araştırmacı kırılmış bir çok sütun

tamburu ve mermer levhaları gördüklerini aktarmışlardır. 17. y.y.'da Lithgow ve Coryate, şehrin geniş manzarasından sözederler²⁵. 1678'de araştırmacılarından Spon ve Wheller buradan İstanbul'a götürülen sütunlardan ve şehrin içlerine kadar sokulan dar ve uzun kanaldan bahsederler²⁶. 18. y.y başlarında Sandys ve Coryate'nin bütün çabalarına rağmen antik malzeme yeni binaların yapımında kullanılmak üzere İstanbul'a taşınmış ve kalıntılar günden güne yok olmuştur. 1718'de Lady Mary-Mortley Montagu kendin güneyinde dar bir alan içerisinde toplanmış taş gülleleri yığını görürler²⁷. 1785'de Lechevalier, alanın kuzey ucunda "Tolian" veya "Dolian" diye bilinen (Günümüzdeki Dalyan) bir iki evlik küçük bir köyün varlığından söz eder. 1786'da Cassas ve Lechevalier tarafından kentin basit bir planı çıkarılmıştır²⁸. Leaf ise kalıntılardan arta kalanlarının bir bibliyografyasını yapmıştır²⁹. 1881-1886'da H. Schliemann, burayı ilk ziyareti sırasında kaplıca yakınında Ortaçağın sonlarında terk edilmiş bir şehrin kalıntılarını bulmuştur³⁰. Gezginler, kaplıcada çok sayıda yapı kalıntısı olduğunu belirtir³¹. Des Mouceaux, yosun bağlamış mermerler, mağaralar ve parçalanmış sütunlardan, 19 y.y'da Richter ise vadinin her iki tarafında evlerin kalıntılarına rastladığı ve birçok mermer sandukasını çevrede gördüğünü aktarır³². 1826'da burayı ziyaret eden Proceseh, bütün seyyahların Alexandreia Troas'a kışın gitmelerini tavsiye eder. Belon ve Pococke daha önceki araştırmaların da yardımıyla kaplıcanın güneyindeki antik "Larissa" kentini keşfederler³³. 1881'de Schliemann'dan sonra buraya gelen birçok gezgin kaplıcada bazı büyük heykelleri ayağa dikip yerleştirdiklerini, Lechevalier ise³⁴ genç bir Herakles heykeli gördüğünü belirtir. Proceseh³⁵ buradaki bir mermer parçası üzerinde bir Roma kartalı gördüğünden sözedir. Koldewey³⁶, çevredeki Hellenistik taş oymalarından bahseder. Newton, Calvert koleksiyonundaki küçük bronz farenin'de burada, yüzeyden bulunduğunu söyler³⁷.

GÜNÜMÜZ KALINTILARI

Surlar:

17 km. uzunluğunda, 400 hektarlık bir alanı çevreleyen surların³⁸ bir kısmı günümüze kadar gelebilmiştir (Res. 1). Duvar örgü biçimleri genelde Hellenistik dönem karakteri taşıması nedeniyle surların Antigonos tarafından kentin kurulduğu ilk yıllarda ve daha sonra Lysimakhos zamanındaki eklentilerle tamamlanmış olduğu; Roma döneminde de bazı kısımların onarım geçirdiği anlaşılıyor.

Güneyde, Tapınak ve Tiyatronun bulunduğu kentin en yüksek yeri konumundaki yamacın⁴⁰, güneydoğusunu çevreleyen kent surlarının dışında ikinci bir sur duvarı bulunmaktadır. Sadece bu kısımda görebildiğimiz ikinci sur, olasılıkla doğudaki "Mouselos" türü surlarla aynı dönemde yapılmış olmalıdır.

Kentin doğusunda surların anayolla kesiştiği yerin 10-15 m. gerisinden başlayıp kuzeye doğru kıvrılarak uzanan Mouselos türü surlar izlenmektedir. Benzer örneklerini Kaunos ve Bodrum'da gördüğümüz bu surlar⁴¹, doğudan gelebilecek tehlikeleri bir set gibi göğüsleyebilecek kadar sağlam yapılmıştır. Uzunluğu 2-3 km, genişliği ise 10 m. yi bulan surlar üzerinde dendanlar vardır. Surlar büyük ihtimalle İ.Ö. 1. y.y'da Anadolu'yu kasıp kavuran Mitridates'e karşı yapılan isyanlar sırasında⁴² dış tehditlere karşı yapılmış olmalıdır.

Odeion:

Antik kentin ortasından geçen karayolunun güneyinde, Gymnasium'un hemen karşısında, doğu-batı yönünde 8.5x17 m boyutlarında yaklaşık yarım daire şeklinde küçük bir yapıdır. (Çiz. 1-2). dışta düzgün kesme taşla yapılmış Pseudo-İzodom tarzda duvarın içinde, dolgu malzeme kullanılmıştır. Yarım daire şeklindeki kavea çevresi 18.84 m. çapı ise 12 m'dir (Res. 2). Yarım daire biçimindeki oturma sıralarının arkasında toplam 7 kemer bulunur ve kemerlerin ortasında 0.50x0.50 m ölçülerinde nişler yer alır. Bu kemerlerin arkasında yapıyı dairesel olarak dolaşan bir tonoz vardır. Yapıda enin

boya oranı 1/2'dir. Bazı mimari bulgulara göre Odeion Roma döneminde yapılmış olmalıdır.

Tiyatro:

Kentin güneyinde, tapınakla aynı yerde, sarayın güneydoğusunda, Roma imparatoru Hadrian döneminde (İ.S. 117-138), Herodes Atticus tarafından yaptırılan Tiyatro'nun⁴³ (Res.3) cephe genişliği 110 m'dir (Çiz.3-4). Analemma duvarının kalınlığı 3.5 m , orkestranın çapı ise 20m'dir. Oturma sıralarının ortasında 2m. genişliğinde bir diazoma vardır. Oturma sıraları ve sahne binası Roma dönemi özelliği olarak tonozlar üzerine oturmaktadır⁴⁴. Klasik bir Roma tiyatrosu özelliğindeki yapının, ele geçen buluntular ışığında sahne binasının korinth düzenli bir cephe formuna sahip olduğu anlaşılmaktadır. Anadolu'daki benzer örneklerden biri de "Xanthos"taki tiyatrodur⁴⁵.

Tapınak :

Tiyatronun hemen arkasında,ön cephesi doğuya dönük olarak inşa edilen tapınak, Dor düzeninde⁴⁶, Prostylös tipte küçük bir yapıdır (Çiz. 5-6). 12.5x25 m'lik podyum üzerinde, yaklaşık 8.5x15m. ölçülerinde andezit taşından (Tiyatroda olduğu gibi) inşa edilen tapınağın ön kısmında krepis'in bir bölümü ve dört sütun parçası korunabilmiştir (Res. 4).

Bergama tapınakları⁴⁷ ile yakın bir benzerlik içinde olan yapı, tiyatro ile aynı tarihlerde yapılmış olmalıdır. Çevrede geniş bir alan varken tiyatro ile iç içe yapılması, tapınağın Dionysos'a adanmış olabileceğini düşündürse de, Apollon'un bölge ve kentte yoğun ilgi gördüğü gözönüne alındığında⁴⁸ Apollon'a adanmış olabileceği de akla gelmektedir.

Saray:

Şehrin güneyinde, tiyatronun kuzey batısında, kuzey -güney doğrultusunda (Res. 5) kesme taş malzeme ile iki katlı olarak inşa edilen saray⁴⁹ 27x29 m. ölçülerinde kareye yakın bir plana sahiptir (Çiz. 7).

Öndeki revaklı avludan 2.30m. genişliğinde kemerli bir kapıdan kareye yakın, üzeri çapraz tonozla örtülü 7.50x9.30 m. ölçülerinde büyük bir salona girilir. Bu salondan 1.70 m. genişliğindeki koridorla alt katın diğer bölümlerine geçilir. Fakat alt kat tamamen toprak altında kaldığından nasıl bir plana sahip olduğu bilinmiyor. 2.kat, girişteki ana salonun kemer seviyesinden başlayıp arka arkaya iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, dört kemer payesine oturan üç eş bölümden oluşmaktadır. Karşılıklı dışa bakan duvarlarda 4.40 m. genişliğinde bir girinti ve ortalarında birer pencere bulunur. Bu bölümle arkadaki iki bölümü birbirinden ayıran 1.10 m. kalınlığındaki duvarın ortasında (birinci odaya bakan tarafı 1.50 m. ikinci odaya bakan tarafı ise 1.30m. olan) pencere benzeri iki açıklık vardır. Arkadaki ikinci bölüm, plan olarak birinci bölümden daha farklı yapıdadır. 5x5m. ölçülerinde üç eş bölümden oluşur ve karşılıklı dışa bakan duvarlarda 1.40m. genişliğinde pencereler vardır. Birinci bölümde olduğu gibi üzeri çapraz tonozla örtülü olan bu bölümün ortasından dışa açılan bir kapı ve önünde bir teras bulunmaktadır.

Bouleuterion:

Kenti ortadan ikiye bölen bugünkü karayolunun güneyinde, kentin içerlerine kadar sokulan kanal havzasına⁵⁰ bakan bir konumda bulunan Bouleuterion, doğu - batı yönünde bir planlama gösterir (Çiz.8).

50x70m. ölçülerinde, oldukça büyük boyutlu olan yapının apsidal biçimli ve tonozlar üzerine oturan kavea kısmının önünde geniş bir avlu yer alır. Avlunun ortasındaki sunak veya benzeri bir yapı olabileceğini düşündüğümüz kalıntı tanımlanamayacak derecede tahrip olmuştur. Yapının ön tarafında, girişe paralel olarak uzanan 5 m. genişliğinde ve 25-30 m. uzunluğundaki tonoz alt yapıya ait olmalıdır. Yine bu alanda kaliteli mimari parçalara rastlanmıştır⁵¹. Plan ve boyutları itibariyle Milet Bouleuterion'una benzeyen yapının⁵² Roma Dönemi'ne ait olan günümüz kalıntılarının kesin tarihi ancak, yapılacak kazı çalışmalarından sonra ortaya konulabilecektir⁵³.

Stadion:

Batı surlarına en yakın yerde, limanın hemen üstünde doğu-batı doğrultusunda planlanmış oldukça büyük bir yapıdır (Res. 6).

60x215m. ölçülerinde, yaklaşık 1290 m²'lik bir alanı kaplayan Stadion'un oyun alanının genişliği 30 m., uzunluğu ise 200 m'dir (Çiz. 9). Ön kısmında, aralarındaki uzaklık 6m. olan start noktasına ait iki sütun kalıntısı bulunmaktadır. Oturma sıralarında çekirdek yapı taş, üzeri mermer kaplama olmalıydı. Stadion'un değişik yerlerinde, üst yapıya ait kaliteli mermerden mimari parçalara rastlanmaktadır.

Liman:

Lodos rüzgarlarına açık, doğal korunaktan yoksun olan kentin batısında suni olarak yapılan⁵⁴ limanı sayesinde, antik çağda Alexandria Troas limanı ile ün kazanmıştır (Res 7). Liman iki kol halinde denizin içine doğru uzatılan dalga kıranlar, harç ve küçük moloz taşlarla çekirdek dolgu ve büyük bloklarla da kaplama yapmak suretiyle oluşturulmuştur. Daha önceki araştırmalarda dikkate alınarak yapılan çalışmada⁵⁵ liman, biri gemilere ve diğeri onarım işlerine ayrılmak üzere iki havuzdan meydana getirilmiştir. Birinci havuzun sonundan geniş bir girişle ikinci havuza geçilir. Limanın gerisinde bir uçtan öbür uca doğru dolanan bir duvar ve hemen arkasında belirli aralıklarla yerleştirilmiş bir sıra sütun dizisi vardır. Bu set duvarı, denizin içerlere kadar girmesini önlemek ve yükleme, boşaltmayı kolaylaştırmak için yapılmış olmalıydı. Limanın gerisinde, surlarda bir kapı ve kapının yakınında küçük bir oda kalıntısı vardır.

Prytaneion:

Şehrin ortasından geçen anayolun kuzeyinde, Bouleuterion'un hemen karşısında, kuzey-güney doğrultusunda uzanan 40x70m. ölçülerinde büyük bir yapıdır (Çiz. 10). Bugün kalıntılar çalılarla kaplanmıştır. Yaklaşık olarak planını çıkardığımız yapının kuzey tarafında boydan boya uzanan bir tonoz vardır. Yapıda baca olarak kullanılabilir künk kalıntıları, Bouleuterion'a yakın olması ve en önemlisi de plan olarak Prytaneion'a benzemesi⁵⁶, bu kimlikte olduğunu doğrular bulgulardır.

Gymnasium:

Antik kentin kalıntıları arasında en fazla dikkat çeken yapıdır. Bazı araştırmacılar tarafından değişik görüşler ileri sürülse de, plan şeması (Çiz. 11) ve bu konuda yaptığımız araştırmalar yapının, Gymnasium olduğunu ortaya koymuştur⁵⁸. Roma İmparatoru Hadrian (İ.S. 117 - 138) döneminde, Asya serbest şehirler valisi olan Herodes Atticus tarafından yaptırılan⁵⁹ Gymnasium'un suyunun ida dağının eteklerinden kemerler vasıtasıyla getirildiği söylenmektedir⁶⁰. Büyük bir kompleksin küçük bir parçası olan yapının cephelerinde büyük blok taşlar (Res. 8), içe bakan yüzeylerde ise değişik bir malzeme "Tufa" taşı kullanılmıştır. Yapı içerisinde bütün göze çarpan yüzeylerde parlak mozaik, çeşitli renkte cam parçalarla da süslemeler zenginleştirilmiştir. Duvar içlerinden geçirilen kanallar suya ihtiyacın nerelerde olduğunu gösterir. İç kısımlarda değişik duvar örgü teknikleri kullanılmıştır⁶¹.

Nekropol:

Kuzey batıdaki kent surlarının bitiminden başlayarak kuzey yönünde Odunluk iskelesine kadar uzanan geniş bir alanı kaplayan Hellenistik dönem nekropol'ünün bir kısmı Dalyan köyünün altında kalmıştır. Roma çağı nekropolü ise kentin doğusunda, kent surlarının dışından başlayıp Kestanbol kaplıcalarına kadar uzanmaktadır (Res. 10). Yüzeyde bulunan lahit kapaklarındaki bezemeler de⁶² burasının Roma çağı nekropol'ü olduğunu doğrular.

Ayrıca nekropol alanı içerisinde, kuzeydoğu taraftaki bir tepe üzerinde tamamlanmamış bir halde ve kaçakçılar tarafından parçalanmış 0.74x1.15m. ölçülerinde gırtlantılı bir sunak ele geçmiştir⁶³.

Kestanbol Kaplıcaları:

Kentin yaklaşık 2 km. doğusunda bulunan kaplıca, Ezine-Geyikli yolu üzerinde, Gülpınar kavşağının bulunduğu noktada oldukça zengin sıcak su kaynaklarının yer aldığı bölgede, birleşik ve bağımsız yapı grupları halindedir (Çiz. 12). Seyyahlar, buradan daha çok "Lidja" olarak sözedir⁶⁴. Şimdiki ismi tam olarak "Kestanbol Kaplıcası"dır. Bazı araştırmacıların belirttiği gibi kökeni Bizans çağına

değil daha önceye dayanmaktadır. 19. y.y. gezginlerinin notlarında kaplıca suyu, “Acısu” (Aiyeh-su) ya da “Acı dere” olarak geçmekte ve kaplıcaların birçok hastalığa iyi geldiği bilinmektedir. Sıcaklıkları 125-150 C° arasında olan iki kaynağın varlığı sözkonusudur. Bunlardan birisi sülfürlüdür ⁶⁵. Bugün bu kaplıcalar modern bir şekilde işletilmektedir.

İlica suyunun oluşturduğu derenin sağ ve solundaki yamaçta 40'a yakın yapı kalıntısı göze çarpar (Res. 11). Yapım teknikleri ve planlama açısından bir çok ortak özelliklere sahip olan ve geniş bir alana yayılmış olan kompleksin elemanlarından bağımsız olanları genelde doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmişlerdir. Dikdörtgen planlı ve duvar kalınlıkları 0.80-1.90m. arasında değişen, “Opus Reticulatum”, “Opus Incertum” ve “Opus Quadratum” tekniklerinin kullanıldığı özenle yapılmış, yapıların üzerleri tonozla örtülmüştür. Küçük boyutlu yapıların iç kısımlarında nişler vardır. 1 ve 3 nolu kalıntılar bunlara en iyi örnektir (Çiz.12).

Bütün bu kalıntılardan başka, özellikle sur içinde kalan alanlarda ele geçen çok sayıda ve kaliteli mimari elemanlar (Res. 12), Alexandria Troas'ın antik çağdaki görkemini ortaya koyan belgelerdir.

İkibin üçyüz yıllık tarihi geçmişin bütün ağırlığını omuzlarında hisseden kent, eski parlak günlerine ve ilgiye kavuşabilmek için kurtarıcı elleri, toprak altında sabırla beklemektedir.

Kısaltmalar

Cook, Troad,.....: J.M.Cook, *The Troad, Archeological and Topographical Study*, (1973).

Texier, DescriptionC. Texier, *Description De L'Asia Mineure*. Vol. III. (1849).

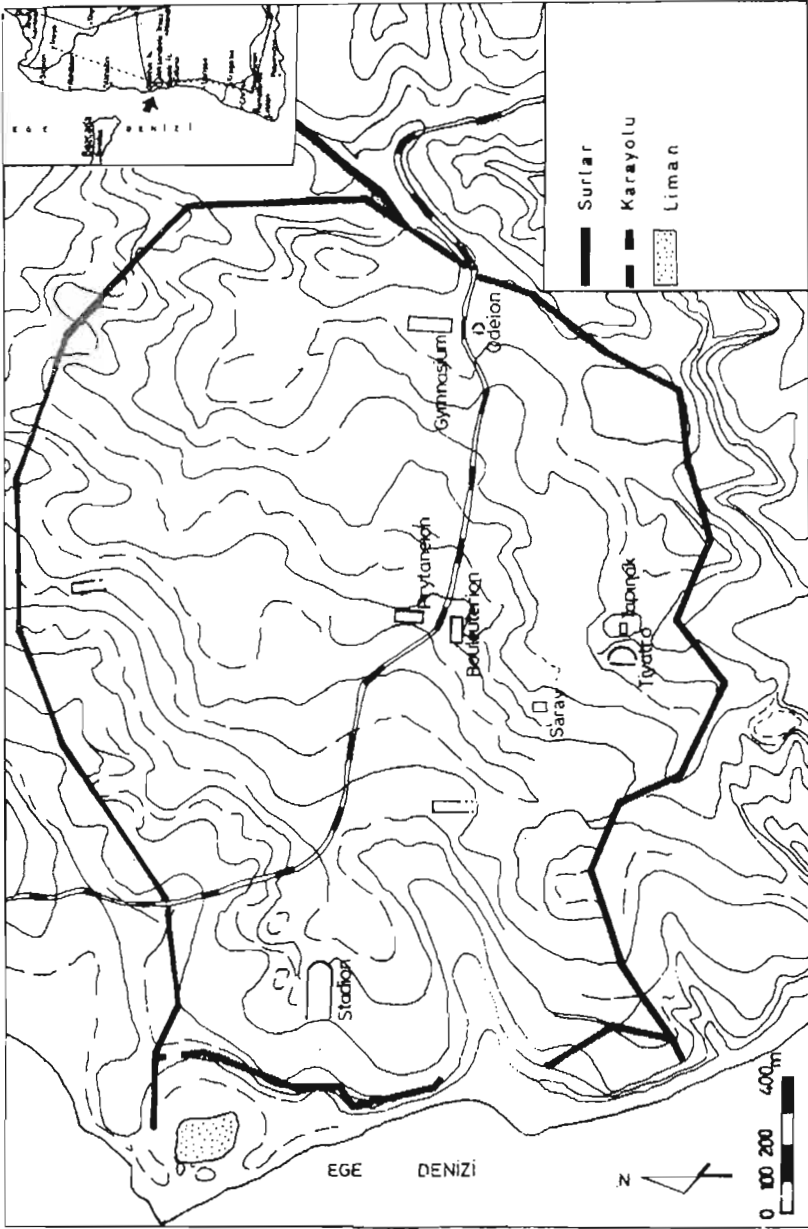
Dipnotlar

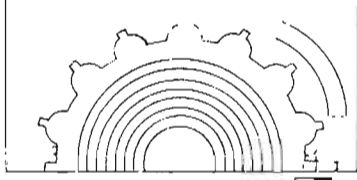
- 1) Bu çalışma, Doç. Dr. Cevat BAŞARAN danışmanlığında lisans tezi olarak hazırlanan ayrıntılı araştırmanın bir özeti niteliğindedir. Çalışmanın son düzenlemeleri sırasında yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Cevat BAŞARAN ve Arş. Gör. A. Y. TAVUKÇU'ya burada teşekkür etmek istiyorum.
- 2) Pir-i Reis, *Kitab-ı Bahriye*, (1973) 115 v.d.
- 3) Cook, Troad, 198.
- 4) A. Akarca, Neandreaia, *Kuzey Ege'de Arkaik ve Klasik Çağlara Ait Bir Şehir*, (1977), (Çiz. 1)
- 5) İ. Akşit, *Turistik Çanakkale Rehberi*, (1973) 37.
- 6) A.M. Mansel, Ege ve Yunan Tarihi, (1988) 488 v.d. İ.Ö'den 301'de yapılan ıpsos Savaşından sonra Lysimakhos Antigonos'u yenerek bölgeyi ele geçirir. İ.Ö. 281'de Lysimakhos Seleukos'lara yenilene kadar kenti elinde tutar. Bu tarihten sonra da Roma egemenliğine kadar kent ve çevresiyle birlikte Anodulu'nun büyük bir kısmı Seleukos'ların elinde kalır.
- 7) A. Akarca, Neandreaia, *Kuzey Egede Arkaik ve Klasik Çağlara Ait Bir Şehir*, (1977) 8.
- 8) A. Akarca, Neandreaia, *Kuzey Egede'de Arkaik ve Klasik Çağlara Ait Bir Şehir*, (1977) 8.
- 9) İ. Akşit, *Turistik Çanakkale Rehberi*, (1973) 37.
- 10) B. Umar, Troas, (1984) 9.
- 11) Strabon, *Geographica XIII*, 90.
- 12) R.O. Arık, *Truva Klavuzu*, (1953) 10.
- 13) İ. Akşit, *Turistik Çanakkale Rehberi*, (1973) 38.
- 14) İ. Akşit, *Turistik Çanakkale Rehberi*, (1973) 38

- 15) R.L.Vann, *A study of Roman Construction in Asia Minor The Lingering Role a Hellenistik Tradition of Arshlar Masonry*, (1979) 222.
- 16) A.Tırpan, *Anadolu'da Opus Reticulatum*, (1974) 105.
- 17) Cook, Troad, 202.
- 18) Cook, Troad, 202.
- 19) Texier, Description, 350.
- 20) F.Yılmaz, C.Texier, Description, Vol.III. Çevirisi (A.Ü.Fen Ed. Fak. Ark. ve San. Tarihi Böl. San. Tar. A.B.D. Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1993) 109.
- 21) Cook, Troad, 201.
- 22) Cook, Troad, 201.
- 23) P.Belon, *Les Observations de Plusieurs Singularites*, (1588) 179 v.d.
- 24) Texier, Description, 350.
- 25) T.Coryate, *In Purchas his Pilgrimes II* (1625) 1813 vd.
- 26) Texier, Description, 351.
- 27) Cook, Troad, 201. (Maliyeti düşük ve tahrip gücü fazla olduğundan taş gülle daha fazla kullanım görmüştür.
- 28) J.B. Lechevalier, *Description of the plain of Troy*, (1971) 7-10.
- 29) A.Leaf, *Strabo on the Troad*, (1923) 236-240.
- 30) H.Schliemann, *Troja*, (1884) 309, vd.
- 31) *Mitteilungen des Deutschen Archaeologischen Instituts*, (1884)36.
- 32) G.M.A. Richter, *Wallfahrten im Morgenlande*, (1822) 463.
- 33) Cook, Troad, 203.
- 34) J.B.Lechevalier, *Description of the plain of Troy*, (1971) 7-10.
- 35) A. Prokesch, *Denkwürdigkeiten*, (1873) 336.
- 36) R.Koldewey, *Athena Mitterlungen*, (1884) 36 vd.
- 37) Newton, *Travels and Discoveries in the Levant*, (1837) 130 vd.
- 38) A. Tırpan, *Anadolu'da Opus Reticulatum*, (1974) 105, vd.
- 39) E. Küçükefe, *Troas Bölgesi ve Şehirleri*, (A.Ü. Fen. Ed.Fak. Ark. ve San. Tar. Böl. K.Ark. A. B. D. Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1992) 22.

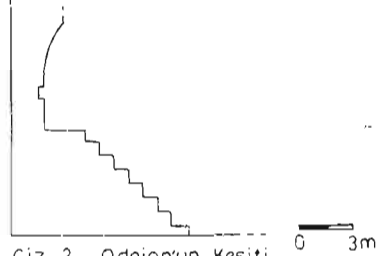
- 40) Burası kentin akropolü olmalıdır. Fakat diğer birçok antik kentte akrepol etrafını çeviren ikinci bir surun varlığını gördüğümüz halde burada göremiyoruz.
- 41) G.E.Bean, *Karia*, (1987) 115 vd.
- 42) A.M. Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*. (1988) 488 vd.
- 43) E.Akurgal, *Anadolu Uygarlığı*, (1988), 322.
- 44) Vitruv, *The Ten Books On Architecture* Vol. 5, (1987) 103 vd.
- 45) E.Akurgal, *Anadolu Uygarlığı*, (1988) 487.
- 46) B.Umar, *Troas*, (1984) 14. Sütun yivlerinin sivri olması ve altlıksız oluşu sütunların dor düzeninde olduğunu gösteren özelliklerdir.
- 47) W. Radt, *Pergamon*, (1988) 84-85
- 48)Z. Taşlıklioğlu, *Anadolu'da Apollon Kültürü ile ilgili Kaynaklar*, (1963) 188.
- 49) Texier, *Description*, 351.
- 50) Texier, *Description*, 351. Spon ve Wheller'in tespit ettikleri, Şehrin içerlerine kadar giden bir kanalın varlığından söz edilmektedir. Bugün bu kanaldan geriye fazla bir şey kalmamış ve denizin getirdiği kumlarla dolmuştur.
- 51) Burada ele geçen bir kaide üzerinde "Baş Rahip, Vatanın Babası **Hadrian**", ibaresi geçmektedir.
- 52) J.Scheffer, *Die Ruinen von Milet*, (1964) 77-78.
- 53)Bouleuterionun batısında kanal havzasının üstünde Agora olabileceğini düşündüğümüz ve Bouleuterionun 150-200 m kadar kuzeyinde kimliğini tam olarak tesbit edemediğimiz yapılarda dikkat çekicidir.
- 54) E.Küçükefe, *Troas Bölgesi ve Şehirleri*, (A.Ü. Fen. Ed. Fak. Ark. ve San. Tar. Böl. K. Ark. A. B. D. Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1992) 23.
- 55) H.Özdaş, *Alexandreia Troas Antik Kenti. Limanı ve Liman Yapıları*. (Ank.Üniv.Sosyal Bil. Enst. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara 1991.).
- 56) S.Saltuk, *Arkeoloji Sözlüğü*, (1996) 146.
- 57) N.Sevinç, "*Troas Bölgesinde Antik Bir Kent, Alexandreia Troas*", (Türkiyemiz Dergisi, Sayı 41, Ak. Yayınları, 1983) 22.

- 58) R. Koldewey, *Das Bad von Alexandria Troas*, 46 vd.
- 59) R.L.Vann, *A. Study of Roman Construction in Asia Minor The Role of a Hellenistic*, (1979) 222.
- 60) F.Yılmaz, *Texier, Description, Vol.III. Çevirisi* (A.Ü.Fen Ed. Fak. Ark. ve San.Tarihi Böl. San. Tar. A. B. D. Yayınlanmamış Lisans Tezi 1993) 108.
- 61) R. Koldewey, *Das Bad von Alexandria Troas*, (1884) 46-47.
- 62) C.Başaran, *Anadolu Mimari Bezekleri, Roma çağı Lotus Palmet Örgesi*, (1995).
- 63) M.Usman, *Anadolu*, (Arkeoloji Sanat Dergisi Sayı 3, 1984) 2 vd.
- 64) Cook, *Troad*, 203.
- 65) Cook, *Troad*, 203.

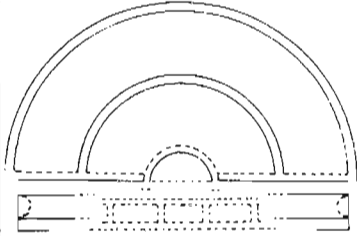

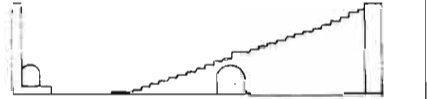
Çiz. 1 Odeion'un Planı 0 3m

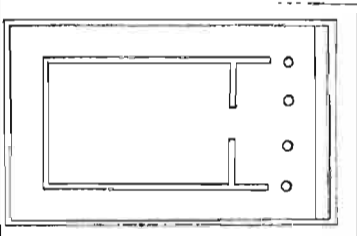
Çiz. 2 Odeion'un Kesiti 0 3m

Çiz. 3 Tiyatronun Planı 0 20m

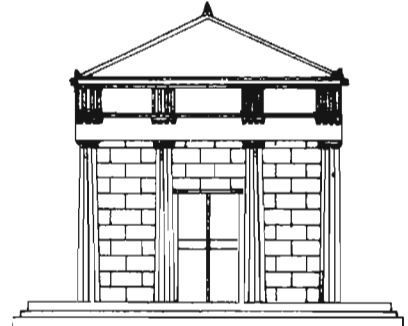

Çiz. 4 Tiyatronun Kesiti 0 12m

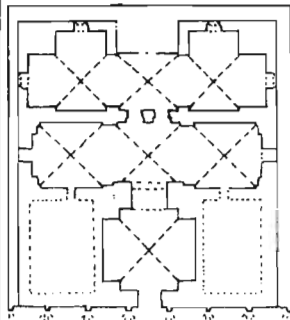

Çiz. 5 Tapınağın Planı

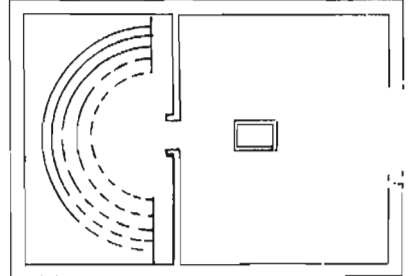
0 3m

Çiz. 6 Tapınağın Restitüsyonu 0 2m

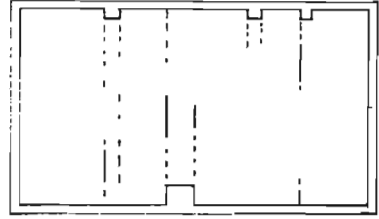
Çiz. 7 Saray'ın Planı 0 3m

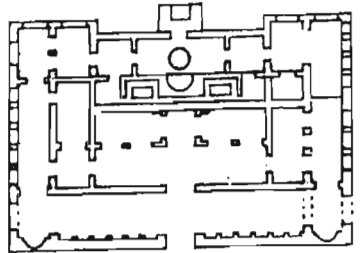
Çiz. 8 Bouleuterion'un Planı 0 10m

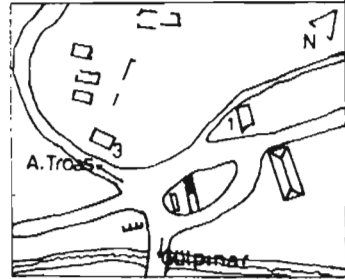
Çiz. 9 Stadion'un Planı 0 30m

Çiz. 10 Prytanion'un Planı 0 10m

Çiz. 11 Gymnasium'un Planı 0 24m

Çiz. 12 Kestanbol Kaplıcaları

Resim 1

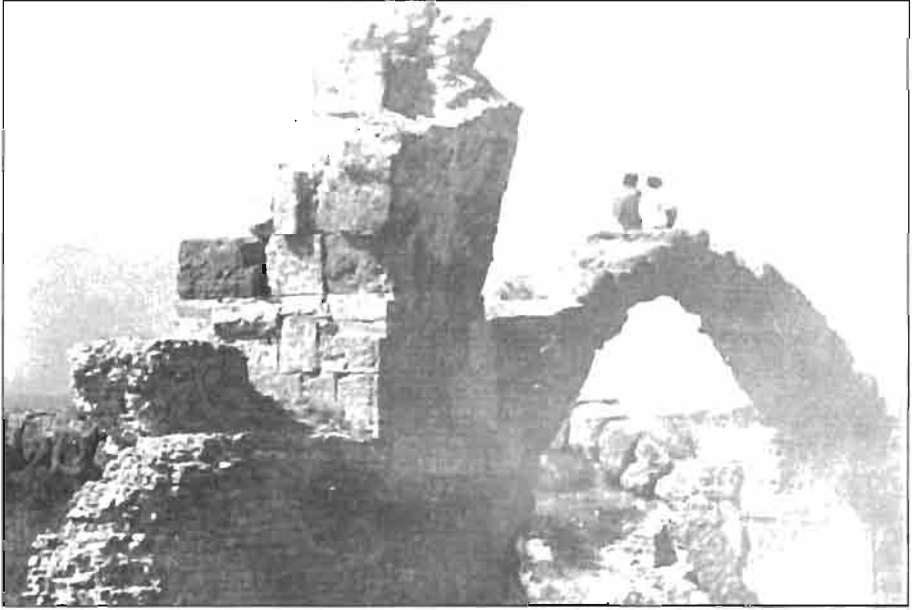
Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6